

Gordana Miljević, Beograd

LIDERSTVO NASTAVNIKA: PUT KA TRANSFORMISANJU OBRAZOVANJA

*(Transforming Education through Teacher Leadership, D. Frost (Ed.),
Izdavač za Srbiju – Centar za obrazovne politike, uz podršku Fondacije za
otvoreno društvo, Beograd, 2016)*

U knjizi se govori o liderstvu nastavnika kroz autentične priče 26 autora – nastavnika i onih koji podržavaju njihov rad. Zajedno, ove priče objašnjavaju teoriju o neformalizovanom liderstvu nastavnika i njegovu ulogu u transformaciji obrazovanja. Liderstvo nastavnika ne vezuje se za vršenje formalnih upravljačkih funkcija u školi, već podrazumeva aktivnosti koje nastavnici preduzimaju kada osmišljavaju i primenjuju nove ideje, u saradnji sa učenicima, kolegama, roditeljima i širom zajednicom. Dr Dejvid Frost (*David Frost*), profesor Pedagoškog fakulteta Univerziteta u Kembridžu, urednik i tvorac teorije o neformalizovanom liderstvu, osnivač je i član grupe Liderstvo za učenje (*Leadership for Learning*) i direktor Mreže „HertsKem” (*HertsCam*, www.hertscam.org.uk). Mreža „HertsKem” čvrsto

zastupa stanovište da svi oni koji rade u obrazovanju, ne samo nastavnici, imaju određenu lidersku sposobnost jer je liderstvo dimenzija ljudskog bića. Oni smatraju da je liderstvo suštinski deo profesionalizma nastavnika i posvećeni su razvijanju strategija i programa za podršku nastavnicima kao nosiocima promena. Jedan od programa Mreže „HertsKem” – Razvojni rad koji vode nastavnici (*Teacher Led Development Work – TLDW*), prikazan je u 18. poglavlju knjige. Od 2014. godine Mreža „HertsKem” nudi master studije iz programa Vođenje nastave i učenje, jedini master program za nastavnike u Velikoj Britaniji koji vode isključivo nastavnici. Taj program se ranije organizovao na Pedagoškom fakultetu Univerziteta u Kembridžu.

Knjiga se oslanja na priče nastavnika koje su objavljene u časopisu *Liderstvo nastavnika (Teacher Leadership)* od 2006. do 2012. godine. Časopis je do 2014. godine

izdavao centar Univerziteta u Kembridžu *Leadership for Learning* (<https://www.educ.cam.ac.uk/centres/lfl/>), u saradnji sa Mrežom „HertsKem”, a cilj je bio da se prikaže koliki trud nastavnici ulažu da bi unapredili kvalitet nastave i učenja. Godine 2008. pokrenut je projekat Međunarodno nastavničko liderstvo (*International Teacher Leadership – ITL*, www.nastavnickovodstvo.net i <http://atepie.cep.edu.rs/atepie/medjunarodno-nastavnicko-vodjstvo>) kroz koji je veći broj zemalja iz raznih delova sveta usvojio program podrške liderstvu nastavnika. Tako se povećao broj priča o liderstvu nastavnika u različitim nastavnim oblastima i kontekstima, te je odlučeno da se pokrene edicija knjiga u kojima će se objavljivati priče nastavnika. Prva iz te edicije upravo je knjiga o kojoj govorimo.

Ključna vrednost ove knjige jeste promovisanje glasa nastavnika. Važno je da se čuje mišljenje nastavnika o obrazovnim pitanjima i o njegovoj ulozi u obrazovnom sistemu, a glavni cilj je da se pospeši delovanje nastavnika. Uspeši, ideje i inovacije nastavnika jesu snažan podsticaj i nepresušan izvor inspiracija za druge nastavnike. Zbog toga je neophodno da se njihov glas što bolje čuje. Međutim, nastavnička profesija je vrlo zahtevna i samo mali broj nastavnika ima vremena, sklonosti i sposobnosti da svoj rad predstavi u koherentnoj pisanoj formi. Ni sve priče u ovoj knjizi nisu napisali sami nastavnici. Osam priča u prvom delu knjige napisao je urednik, uz pomoć mentora za program podrške u kojem je nastavnik učestvovao, a na osnovu dokumentacije o razvojnom projektu koju je nastavnik dostavio. Ovim urednik dosledno ispunjava obavezu pripadnika akademske zajednice, edukatora nastavnika, da deluju u ime nastavnika, kako Majkl Epl (*Michael Apple*) kaže – kao njihovi „pripovedači i pomoćnici”, da bi obezbedili da se njihov glas čuje.

Svojim uvodnim i završnim rečima, predgovorom za svaki deo knjige i kratkim uvodom za svako poglavlje u kojem su istaknute „ključne lekcije za liderstvo nastavnika”, urednik izražava stav da profesori nastavničkih i pedagoških fakulteta imaju obavezu i odgovornost da služe nastavnicima i da im pružaju podršku, i da isto to čine za sisteme obrazovanja od kojih zavisi egzistencija nastavnika.

Navodimo nekoliko „ključnih lekcija za liderstvo nastavnika” koje proističu iz objavljenih priča:

- Neformalizovano liderstvo nastavnika jeste pristup razvoju prakse koji se može primeniti u različitim nacionalnim i kulturološkim kontekstima.
- Škola može povećati svoju efektivnost podstičući nastavnike da ostvare ono za čim teže i pružajući im smernice i podršku, kada im je to potrebno.
- Rukovodstvo škole ne treba da donosi odluke u ime drugih, već da omogući i drugima da budu lideri.
- Liderstvo nastavnika omogućava da profesionalni razvoj nastavnika bude direktno povezan s konkretnom akcijom za unapređenje prakse.
- Nastavnici će verovatno brže i spemnije razviti liderske sposobnosti ako su im dostupni sistemi podrške i podupiruće strukture.
- Liderstvo nastavnika može da doprinese poboljšanju socijalne kohezije u postkonfliktnim kontekstima.

- Liderstvo nastavnika dobro funkcioniše kada ima konkretan fokus i kada se sprovodi u formi vođenja projekta.
- Razvojni projekti nastavnika mogu početi od manjih ciljeva i prerasti u projekte širih razmera.
- Podrška liderstvu nastavnika može da bude samoodrživa jer nastavnici kroz sopstveno iskustvo i vođenje razvojnog rada nauče kako da pomažu drugim nastavnicima.

Pored već pomenutih uvodnih i završnih reči urednika, knjiga sadrži i predgovor koji je napisala Džo Majls (*Jo Mylles*), zamenica direktora škole „Ser Džon Loz” (*Sir John Lawes*), u kojoj se liderstvo nastavnika neguje i podržava od 2003. godine, od samog početka programa. U izdanju na srpskom jeziku nalaze se i reč prevodioca i spisak referenci na srpskom jeziku. Knjiga ima četiri dela. **Prvi deo** sadrži osam relativno kratkih priča koje je napisao urednik, uz pomoć mentora programa liderstva nastavnika. Svaka priča napisana je na osnovu portfolija, sa informacijama i dokumentacijom o razvojnom projektu koji su dotični nastavnici vodili. To su projekti koji se odnose na: vršnjačko mentorstvo i ocenjivanje, povećanje autonomije učenika u učenju geografije, izgradnju socijalne kohezije kroz nastavu i učenje jezika u multietničkoj Makedoniji i drugo. **Drugi deo** ima četiri poglavlja u kojima su radovi nastavnika pisani u okviru postdiplomskih studija. Razvijanje dijaloškog pristupa učenju jedan je od ovde opisanih razvojnih projekata. **Treći deo** sadrži tri prikaza facilitacije programa podrške liderstvu nastavnika u tri različita dela sveta – Velikoj Britaniji, Turskoj, Srbiji i Bosni i Hercegovini. Autori su sami facilitatori. Program Razvojnog rada koji vode nastavnici, opisan u 18. poglavlju, preuzele su i adaptirale zemlje učesnice projekta ITL (Međunarodno nastavničko liderstvo). **Četvrti deo** sadrži prikaze susreta nastavnika, mentora i facilitatora iz zemalja učesnica u tom projektu. Opisani su susreti u Velikoj Britaniji, Rumuniji i Srbiji. U okviru Mreže „HertsKem” organizuje se šest susreta nastavnika u toku jedne školske godine, a svake godine se održava i godišnja konferencija. Susrete organizuju i vode sami nastavnici. Povezivanje i susreti nastavnika veoma su važne komponente za razvoj liderstva nastavnika. Sastanci fokusirani na liderstvo nastavnika kreiraju i obogaćuju profesionalno znanje nastavnika kroz razmenu razvojnih projekata, priliku za konstruktivnu diskusiju o izazovima i problemima s kojima se nastavnici susreću i za razmatranje ideja za njihovo rešavanje. Kroz susrete sa kolegama koje nisu ranije upoznali, ali s kojima dele zajedničko stremljenje, nastavnici se obogaćuju. Ti susreti su podsticajni i šire vidike nastavnika o onome što bi mogli da postignu.

Ova knjiga promovise optimizam u pogledu rada nastavnika i onoga što oni mogu da postignu u svojim školama i svojim zajednicama. Nudi obilje ideja kako da se unaprede profesionalizam nastavnika, kvalitet nastave i saradničke kulture škole. Verujemo da će ova knjiga pomoći nastavnicima da razviju sopstvene liderske kapacitete i kapacitete svojih kolega, kako bi mogli da vode razvojne projekte, a da bi ostvarili zajednički cilj – maksimalni razvoj sposobnosti dece i njihove dobrobiti.

УЧЕЊЕ И НАСТАВА

2

2016

Београд